

VESTRE LANDSRET

DOM

afsagt den 22. marts 2024

Sag
(4. afdeling)

Forsikring
(advokat Tanja Gantzhorn)

mod

A
(advokat)

Retten i Aarhus har den 28. juni 2022 afsagt dom i 1. instans (sag).

Landsdommerne , og
() har deltaget i ankesagens afgørelse.

Påstande

Appellanten, **Forsikring** har påstået frifindelse mod betaling af 75.000 kr. med tillæg af en årlig rente på 4 % fra den 20. august 2018.

Indstævnte, **A** har påstået dommen stadfæstet.

Der er for landsretten enighed om, at **A** efter østrigsk ret har krav på erstatning for svie og smerte, herunder at hans krav ikke er forældet. Sagen for landsretten angår derfor alene størrelsen af kravet på svie og smerte.

Supplerende sagsfremstilling

Ud over det, der i byrettens dom er gengivet fra speciallæge i neurologi E lægeerklæring af 14. juni 2021, fremgår af lægeerklæringen bl.a.:

”Udover dette kan han stadigvæk – i forbindelse med smerteforværring – opleve svimmelhed, men ikke i samme grad som tidligere, idet han har lært at begrænse sin fysiske aktivitet. Dette bærer hans vedvarende funktionsbegrænsning tydeligt præg af, idet han skal bruge det meste af sin fritid til at koble af for at kunne klare det daglige arbejde.”

Speciallæge i neurologi E har den 31. januar 2023 afgive en supplerende lægeerklæring, hvoraf bl.a. fremgår:

”Hvad angår den samlede mængde af smerter summerer disse op det første år til at være smerter i 24 timer i døgnet. Dette begrundes med, at det er tydelig skadelidte havde og har forstyrret søvn, vågner med smerter og har en mindskning af søvnforstyrrelserne ved indtagelse af smerte stillende medicin til natten. Begrænser på fornuftig vis brugen af denne medicin. Graden af smerter det første år var moderate smerter halvdelen af døgnet og lette smerter de øvrige 12 timer. Siden da har de vedvarende smerter været moderate i 6 timer og lette i 18 timer og sådan vil det være fremadrettet.”

Forklaring

A har supplerende forklaret, at arbejdet hos Arbejdsplads foregik i et fysisk højt tempo. Han afsluttede sit forløb som manager trainee hos Arbejdsplads, men han var meget påvirket af uheldet, idet han blev svimmel og dagligt havde ondt i hovedet. Han sagde derfor op og blev ansat i en butik i By 4 hvor han solgte mobiltelefoner og mobiltelefonabonnementer. Det var dog klart for ham, at det på grund af hans gener efter ulykken ikke var ideelt for ham at have et fysisk arbejde ”på gulvet”. Den 1. september 2016 skiftede han til ^{Arbejdsplads 3} og i dag er han ansat hos ^{Arbejdsplads 4} hvor han udfører den samme type arbejde som hos ^{Arbejdsplads 3}

Hans arbejde som speditør er et 8 timers stillesiddende kontorarbejde, og dette arbejde udfordrer ham også på grund af generne efter ulykken. Han sørger derfor for at holde nogle gode pauser.

I de sidste 4-5 år har han dyrket yoga. Han dyrker yoga tre morgener om ugen. Flere gange om ugen må han om morgenen tage smertestillende medicin, når han på grund af smerter har sovet dårligt. Næsten dagligt tager han i løbet af eftermiddagen smertestillende medicin på sit arbejde for at have overskud til hverdagen, når han kommer hjem. Når han kommer hjem, har han på grund af hovedpine og nakkespændinger ikke det overskud i hverdagen med sin familie, som han gerne ville have.

Han er ofte presset, når han skal falde i søvn. Han har prøvet 8-10 forskellige hovedpuder for at få den bedste støtte til nakke og hoved. Han sover generelt ikke specielt godt på grund af sine smerter.

Før ulykken spillede han fodbold på højt niveau, styrketrænede og dyrkede crossfit. Han spiller nu fodbold en gang om ugen på hyggeniveau og dyrker yoga. Efter ulykken gik han i et crossfit center, hvor han dyrkede yoga og lavede de øvelser, som han forinden havde aftalt med fysioterapeuten.

Efter ulykken fik han kraniosakralterapibehandling hos sin mor. Han var naiv og troede, at smerterne nok skulle aftage, men efter et år konstaterede han, at det ikke blev bedre, og han gik derfor til lægen.

Da han 3 uger efter ulykken begyndte på arbejdet igen, var det på fuld tid. Han havde svært ved at anerkende, at han var syg, og han følte sig også presset af sin arbejdsgiver. Han har altid været fysisk aktiv, og det passede ikke til ham at være sygemeldt.

Han er enig i den vurdering af smerterne, som speciallæge i neurologi E har anført i lægeerklæringen af 31. januar 2023. "Lette smerter" er smerter, som han har lært at leve med. "Moderate smerter" er smerter, som kommer, når han er presset. E lavede fysiske test på ham og pressede ham i den forbindelse ud i yderstillinger.

Anbringender

Parterne har i det væsentlige gentaget deres anbringender for byretten vedrørende spørgsmålet om størrelsen af erstatningen for svie og smerte.

Retsgrundlaget

§ 1325 i Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch er (i dansk oversættelse) sålydende:

"Den, der forårsager legemsbeskadigelse, bærer den såredes helingsomkostninger, erstatter dennes tabte arbejdsfortjeneste eller, hvis skadelidte er arbejdsudygtig, også den fremtidigt tabte arbejdsfortjeneste, og på forlangende betaler han desuden en rimelig erstatning for svie og smerte i forhold til omstændighederne."

Det østrigske justitsministerium har i en udtalelse af 13. maj 2020 til Justitsministeriet om fastsættelsen af erstatning for svie og smerte i østrigsk ret bl.a. oplyst følgende (i dansk oversættelse):

”Erstatningen for svie og smerte skal være erstatning for enhver ulempe, som skadelidte er blevet påført i sin følelsessfære, skal godtgøre hele kompleksiteten omkring smerter, kompensere for derved opståede følelser af ubehag og sætte skadelidte i stand til på anden vis at skaffe visse fordele og lettelser som godtgørelse for lidelsen og skadelidtes mistede livsglæde. Der skal således ikke kun ydes erstatning for svie og smerte i forbindelse med påførte fysiske smerter, men også i tilfælde af krænkelser på det psykiske/mentale område, som måtte opstå som følge af en legemsbeskadigelse. Erstatning for svie og smerte anvendes som godtgørelse for samtlige smertefølelser af fysisk og mental karakter og omfatter også bevidstheden om en varig skade og faren for en forværring af denne skade.

... Mentale smerter, som måtte opstå som følge af skadelidtes reducerede livsaktivitet efter ulykken (evt. fordi skadelidte ikke længere kan gå til bestemte sportsaktiviteter eller have hobbyer), kan også erstattes. Der kan ikke gives nogen generel udtalelse om, hvilken fysisk smerteintensitet en psykisk ulempe, som bevirkes af en handling, kan sammenlignes med; dette skal snarere vurderes ved hjælp af omstændighederne i det enkelte tilfælde.

Retten skal efter fri overbevisning fastsætte størrelsen på erstatning for svie og smerte. Den beregnes normalt i dagssatser, idet der skelnes mellem dagsatser for lette, moderate og svære smerter. Blot som orienteringshjælp kan anføres følgende beløb, som er blevet lagt til grund for østrigske domstoles udmåling: For lette smerter ca. 100 til 120 euro pr. dag, for moderate smerter ca. 200 til 250 euro pr. dag og for svære smerter ca. 300 til 350 euro pr. dag.

...

Så snart den sagkyndige har udarbejdet sin vurdering, udmåles størrelsen af erstatning for svie og smerte af retten. Til dette formål anvender man i Østrig de ovenstående satser vedrørende erstatning for svie og smerte som orienteringshjælp. Disse multipliceres i første omgang af retten med de smerteperioder, som angives af den sagkyndige. Der er i den forbindelse dog ikke tale om en formel beregningsmetode, men kun om en beregningshjælp, da erstatningen for svie og smerte skal kompensere for enhver ulempe og følelse af ubehag, som skadelidte er blevet påført, og således skal gælde for hele kompleksiteten omkring smerterne. Det er på den ene side ikke kun varigheden og intensiteten af smerter, som er afgørende for udmålingen, men også kvæstelsens alvor og påvirkningen af den sundhedsmæssige tilstand samt de negative følger for skadelidtes liv. Erstatning for svie og smerte anvendes som beskrevet netop som godtgørelse for samtlige smertefølelser af fysisk og mental karakter og omfatter også bevidstheden om en varig skade og faren for en forværring af denne skade. ... Formålet med erstatning for svie og smerte er som beskrevet at sætte skadelidte i stand til på anden vis at skaffe

visse fordele og lettelser som godtgørelse for lidelsen og i stedet for skadelidtes mistede livsglæde. Derfor skal enhver kvæstelse vurderes ud fra sin samlede indvirkning efter det enkelte tilfældes særlige omstændigheder. Alle yderligere udmålingskriterier såsom psykiske smerter, belastning med varige følger, lang helbredelsesperiode, frygt for senfølger osv. kan derfor ikke være indeholdt i faste satser for svie og smerte.

...

Skadelidte skal fuldt ud godtgøre forudsætningerne for sit krav om erstatning for svie og smerte, herunder især for sine kvæstelser inkl. type, omfang og varighed af de påførte smerter samt øvrige kvæstelser betinget af ulykken (jf. ovenfor), og i denne forbindelse spiller vurderingen fra den medicinsk sagkyndige i praksis en stor rolle.”

I en dom af 9. august 2001 fastsatte den østrigske højesteret (Oberster Gerichtshof) erstatningen for svie og smerte til 140.000 østrigske schilling. Sagen vedrørte et færdselsuheld den 27. maj 1995. Om den skadelidtes følger efter ulykken fremgår bl.a. følgende af dommen (i dansk oversættelse):

”Sagsøger pådrog sig herved på den ene side en piskesmældsskade i hals-hvirvelsøjlen med typiske akutte symptomer (smerter i nakken og den cervikothorakale overgang, hovedpine, pseudoradikulære smerter C 8 i begge sider, derudover smerter lumbalt og i iliosacralledet til venstre) og på den anden side yderligere længerevarende symptomer (vertebro-basilære forstyrrelsessymptomer samt længerevarende, delvis intensive følelser af svimmelhed samt utilpashed), som varede ved indtil 1997, og som svandt indtil afslutningen af behandlingen i første instans (13.10.2000). Indtil den sagkyndiges medicinske undersøgelse i 1997 ... led sagsøger (komprimeret) i 8 dage af stærke, i 35 dage af middelstærke og i 120 dage af lette smerter (inkl. smerter som følge af en depressiv forstemthed). Siden denne undersøgelse var der ... stadig resttilstande af symptomer i form af lettere smerter over 60 dage.”

I en dom af 23. marts 2004 fastsatte Oberlandesgericht **By 5** erstatningen for svie og smerte til 33.000 EUR. Sagen angik gener efter et færdselsuheld den 13. oktober 1996. Om skadelidtes gener fremgår bl.a. følgende af dommen (i dansk oversættelse):

”Sagsøger fik ved færdselsuheldet af 13.10.1996 en piskesmældsskade i halsen med alvorsgrad 3 i henhold til Erdmann. Sagsøger har i dag stadig en lettere smertefuld bevægelsesbegrænsning i hovedet/nakkeområdet. Som et resultat af den smertebetingede, forcerede skånsel og bevægelsesbegrænsning foreligger der også en diskret atrofi i skuldermuskulaturen. På grund af ska-

defølgerne foreligger der en reduktion af sagsøgers erhvervsevne på 10 %. Det må antages, at sagsøger ikke vil være uden smerter resten af livet. Senkomplikationer kan ikke udelukkes.

Kvæstelserne fra ulykken er i dag og fremover på grundlag af en forventet levealder på næsten 80 år forbundet med smerter, som sammenfattende er 5 til 7 dages middelstærke smerter og ca. 13 til 14 måneders lette smerter."

I en dom af 17. april 2008 fastsatte Oberlandesgericht **By 5** erstatningen for svie og smerte til 45.000 EUR. Sagen angik gener efter et færdselsuheld den 2. juni 2004. Om skadelidtes gener efter ulykken fremgår bl.a. følgende af dommen (i dansk oversættelse):

"Sagsøger havde problemer omkring ledskiven, som allerede før ulykken viste sig som "lændesmerter", og som medførte, at hun via sin familielæge fik ordineret en tilsvarende terapi. I perioden efter ulykken skyldes problemerne, som er opstået for sagsøger, derfor kun ulykken med 100 % i de første tre måneder. De foreliggende problemer, som allerede forelå på ulykkestidspunktet på grund af forudgående skader, er blevet tildækket på grund af følgerne af ulykken og de dermed forbundne problemer. Tre måneder efter ulykken skyldes de problemer, som er opstået for sagsøger, og de dermed forbundne smerter dog kun ulykken med 80 %. 20 % af smerterne havde sagsøger også uden ulykken måttet lide af på grund af den foreliggende, forudgående skade.

Ud fra et neurokirurgisk synspunkt skal sagsøger regne med senfølger og varige følger. Sagsøgers problemer og de dermed forbundne smerter, som hun vil lide af på grund af ulykkens følger på den ene side og på grund af den forudgående skade på den anden side, kan ikke vurderes. Sagsøger vil dog under alle omstændigheder i løbet af de næste 10 år siden slutningen af 2007 nok lide af lette smerter en dag pr. måned på grund af følgerne af ulykken og den forudgående skade (i forholdet 80 % til 20 %) set ud fra et neurokirurgisk synspunkt. Derudover er det ikke muligt at give en pålidelig vurdering. Der viste sig ganske vist en let tendens til forbedring i den hidtidige observationsperiode, men de lette smerter forblev konstante. Selv ved den bedste helingsproces må der betinget af ulykken forventes mindst en dag pr. måned med kropslige smerter i de næste 10 år (regnet fra slutningen af 2007).

..

100 % af de neurokirurgiske smerter umiddelbart efter ulykken, derefter 80 % af de neurokirurgiske smerter samt 100 % af de psykiatiske problemer og de dermed forbundne smerter har sagsøger måttet lide af, alene på grund af ulykken den 2.6.2004. Smerteperioderne (omregnet til 80 % eller 100 % af de

samlede smerter, som sagsøger lider af ud fra et neurokirurgisk og et psykiatrisk synspunkt) viser sig fra juni 2004 til december 2007 som følger:

Stærke smerter	6,5 dage
Middelstærke smerter	56 dage
Lette smerter	231 dage"

I en dom af 30. marts 2010 fastsatte Oberlandesgericht **By 5** erstatningen for svie og smerte til 18.000 EUR. Sagen angik en skiulykke den 13. marts 2005. Om skadelidtes gener efter ulykken fremgår bl.a. følgende af dommen (i dansk oversættelse):

"På grund af kvæstelserne fra ulykken havde sagsøger kraftige smerter i 2 dage, middelstærke smerter i 14 dage og lette smerter i 60 dage, hver i komprimeret form. Der er fortsat en væsentlig bevægelsesbegrænsning i højre håndled, som medfører, at sagsøger i stigende grad også bruger venstre arm i dagligdagen, og som compensation skal albuen og skulderleddet i højre arm overtage den begrænsede funktion i håndleddet.

Sagsøger kunne først fra sommeren 2005 selv køre bil igen, indtil da var hun på grund af gipsbandagen og svimmelhedsfølelsen som følge af piskesmældsskaden ikke i stand til at styre en personbil."

Herudover fremgår det bl.a., at skadelidte ofte led af hovedpine og søvnforstyrrelser, og at udførelsen af det daglige arbejde i husholdningen og ved udlejningen af hendes ferielejlighed krævede større anstrengelser og besvær.

Landsrettens begrundelse og resultat

Det fremgår af udtalelsen fra det østrigske justitsministerium, at erstatningen for svie og smerte "skal være erstatning for enhver ulempe, som skadelidte er blevet påført i sin følelsessfære, skal godtgøre hele kompleksiteten omkring smerter, kompensere for derved opståede følelser af ubehag og sætte skadelidte i stand til på anden vis at skaffe visse fordele og lettelser som godtgørelse for lidelsen og skadelidtes mistede livsglæde". Som anført af byretten er det i udtalelsen fra det østrigske justitsministerium tillige som orienteringshjælp oplyst, at de østrigske domstole ved udmålingen har lagt følgende beløb til grund: for lette smerter ca. 100 til 120 euro pr. dag, for moderate smerter ca. 200 til 250 euro pr. dag og for svære smerter ca. 300 til 350 euro pr. dag. Den ovenfor nævnte østrigske retspraksis giver ikke grundlag for at fastslå, at der for gener som de foreliggende gælder et på forhånd fastsat maksimumbeløb.

Ifølge den supplerende lægeerklæring af 31. januar 2023 fra speciallæge i neurologi **E** havde **A** i det første år efter ulykken moderate smerter halvdelen af døgnet og lette smerter i de øvrige 12 timer,

mens der efterfølgende har været moderate smerter 6 timer i døgnet og lette smerter 18 timer i døgnet, hvilket også vil være tilfældet fremadrettet. Landsretten finder ikke grundlag for at tilsidesætte denne vurdering.

A har forklaret, at hans karriereforløb måtte ændres som følge af gener efter ulykken, og at hans funktionsniveau i fritiden er blevet ned-sat som følge af ulykken. Herudover har han forklaret, at hans søvn er forstyr-ret på grund af generne, og at han ofte må tage smertestillende medicin, lige-som han har mindre overskud i hverdagen med sin familie. Hans forklaring er støttet af de oplysninger, der i øvrigt foreligger i sagen.

På denne baggrund og under hensyn til det udmålingsniveau, der er fastsat i de ovenfor nævnte domme fra østrigske domstole, tiltræder landsretten, at erstat-ningen for svie og smerte er fastsat som sket.

Landsretten stadfæster derfor byrettens dom.

Efter sagens udfald skal Forsikring	i sagsomkostninger
for landsretten betale 52.975 kr. til A	40.000 kr. af beløbet
er til dækning af udgifter til advokatbistand inkl. moms, og 12.975 kr. er til	
dækning af udgifter til oversættelse. Ud over sagens værdi er der ved fastsæt-	
telsen af beløbet til advokat taget hensyn til sagens omfang og forløb.	

THI KENDES FOR RET:

Byrettens dom stadfæstes.

I sagsomkostninger for landsretten skal Forsikring	in-
den 14 dage til A	betale 52.975 kr. Beløbet forrentes efter
rentelovens § 8 a.	